

До спеціалізованої вченої ради К 64.108.05
Української інженерно-педагогічної академії

ВІДГУК

**офіційного опонента, кандидата економічних наук, доцента
Пархоменко Олени Степанівни**

на дисертаційну роботу

Костіна Дмитра Юрійовича

**«Удосконалення матеріального стимулювання у системі мотивації на
підприємствах електроенергетики»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)**

*Актуальність обраної теми та її зв'язок з напрямками наукових
досліджень*

Сучасна наука все більше підтверджує статус системи мотивації персоналу з позицій матеріального стимулювання, яка здатна забезпечити ефективність функціонування та розвитку підприємств електроенергетики в умовах адаптації до постійних змін зовнішнього середовища. Світовий досвід і практика пропонує достатньо широкий спектр мотиваційних інструментів, шляхом використання яких можна удосконалювати матеріальне стимулювання працівників на підприємствах. Однак серед вітчизняних економічних напрацювань недостатньо широко обґрунтованими є механізми та моделі впровадження механізму матеріального стимулювання у системі мотивації на підприємствах електроенергетики, що дасть змогу забезпечити виконання стратегічних цілей та тактичних завдань, спрямованих на максимізацію прибутку в поточному та перспективному періодах та покращення конкурентної позиції персоналу підприємств.

Отже, актуальність теми дисертаційної роботи є безсумнівною, мета і поставлені завдання – логічними, обрані об'єкт і предмет – доцільними та такими, що відповідають формату дослідження, виконаного за спеціальністю

08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Тему роботи слід визнати актуальною, погодитися з метою, предметом, задачами виконаного дослідження та доцільністю вибору теоретичних основ щодо отриманих у роботі наукових результатів.

За тематичною спрямованістю дисертація Костіна Дмитра Юрійовича відповідає плану науково-дослідних робіт Харківського національного університету радіоелектроніки за такими темами: «Удосконалення організаційно-економічної моделі управління персоналом в підрозділах НЕК «Укренерго» (номер державної реєстрації 0109U007815), «Розробка методичних рекомендацій розвитку АК «Харківобленерго» в нових ринкових умовах» (номер державної реєстрації 0116U005336), «Розробка структурної моделі місії, цінностей, бачення майбутнього та стратегії ПАТ «Хмельницькобленерго» (номер державної реєстрації 0112U000465) та «Удосконалення організаційно-економічних та фінансових мотивацій, які підвищують ефективність праці персоналу ЕС НЕК «Укренерго» (номер державної реєстрації 0109U003433), відповідає цілям Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Розглянуті в роботі питання викладено в логічній послідовності та достатньо обґрунтовані. Висновки є логічним завершенням проведених автором досліджень та формулюють їх результати. Приведені в роботі рекомендації, засновані на здобутках дисертанта, представляють інтерес як для науки, так і для практики. Достовірність результатів дисертаційної роботи підтверджено відповідною апробацією на науково-практичних конференціях, а також впровадженням в практику вітчизняних підприємств електроенергетики.

У цілому, аналіз дисертаційної роботи, опублікованих праць та автореферату Костіна Д.Ю. дозволяє зробити висновки про достатній ступінь обґрунтованості та наукову достовірність отриманих результатів. Автореферат

відповідає змісту та основним положенням дисертаційної роботи.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти України, офіційна статистична та аналітична інформація Держкомстату України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, дані бухгалтерської звітності підприємств електроенергетики України за 2009–2015 рр., наукові публікації вітчизняних та іноземних учених за напрямком дисертаційного дослідження, ресурси мережі Internet та інші матеріали.

Структура дисертаційної роботи зумовлена її метою і являє собою цілісний комплекс послідовних розробок теоретичних положень та організаційно-методичних основ удосконалення матеріального стимулювання у системі мотивації на підприємствах електроенергетики. Зміст дисертації послідовно розкриває обрану тему.

У першому розділі – «Теоретичні основи матеріального стимулювання у системі мотивації на підприємстві» – розглянуто й узагальнено наукові підходи до визначення сутності поняття «стимулювання праці», «матеріальне стимулювання», «система мотивації» (с. 39-47); розкрито зміст поняття «матеріальне стимулювання у системі мотивації на підприємстві» (с. 48); уточнено класифікаційні ознаки систем матеріального стимулювання на підприємстві (с. 53-58); обґрунтовано методичний інструментарій матеріального стимулювання у системі мотивації на підприємстві (с. 53-67).

У другому розділі – «Оцінка матеріального стимулювання у системі мотивації на підприємствах електроенергетики» – удосконалено методичний підхід до оцінки матеріального стимулювання у системі мотивації на підприємстві (с. 68-71); здійснено інтегральне оцінювання складових матеріального стимулювання у системі мотивації на підприємствах електроенергетики (с. 85-103); удосконалено методику ранжування методів стимулювання за ступенем значущості для різних категорій працівників на підприємствах електроенергетики (с. 103-107).

У третьому розділі – «Методичні основи удосконалення матеріального

стимулювання у системі мотивації на підприємствах електроенергетики» – запропоновано науково-практичний підхід щодо визначення ступеня впливу мотиваційних управлінських дій на рівень матеріального стимулювання на підприємствах електроенергетики (с. 131-143); удосконалено механізм матеріального стимулювання у системі мотивації на підприємствах електроенергетики (с.143-157); запропоновано критерії конкурентоспроможності системи матеріального стимулювання на підприємствах електроенергетики (с. 158-173).

Наукова новизна результатів дослідження

Аналіз змісту дисертаційної роботи Костіна Д.Ю. дає підстави стверджувати, що сформульовану автором мету дослідження досягнуто, завдання розв'язано, результати дослідження характеризуються науковою новизною та мають достатню ступінь апробації. Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в розробці теоретичних і методичних положень щодо удосконалення матеріального стимулювання у системі мотивації на підприємствах електроенергетики в умовах сучасного економічного розвитку.

Серед найбільш вагомих наукових результатів дослідження, які несуть в собі елементи новизни, слід назвати:

теоретичний базис процесу матеріального стимулювання у системі мотивації на підприємстві, що, на відміну від існуючих, визначає взаємозв'язок таких базових дефініцій, як «стимулювання праці», «матеріальне стимулювання», «система мотивації» (с. 39-52), та дозволяє уточнити зміст поняття «матеріальне стимулювання у системі мотивації» як сукупність взаємозв'язаних домінантно-мотиваційних заходів, які спрямовані на задоволення індивідуальних потреб персоналу підприємства в залежності від стратегічних і тактичних результатів їх групової та персональної роботи за допомогою системи законодавчо-нормативних, економічно-фінансових, соціально-адаптивних та організаційних перманентних факторів і заходів, пов'язаних з виробництвом продукції (товарів, робіт та послуг);

методичний підхід до оцінки матеріального стимулювання у системі мотивації на підприємстві (с. 68-71), що, на відміну від існуючих, включає комплекс показників, критерії мотиваційної системи матеріального стимулювання трудової діяльності й коригуючі коефіцієнти інтегральної функції, адаптованої для підприємств електроенергетики, та дозволяє визначати ступінь впливу агрегованого мотиваційного ризику на рівень складових матеріального стимулювання персоналу, системну залежність між показниками індивідуальної мотивації та доміантними факторами, що впливають на параметричні дані результативності праці;

методику ранжування методів стимулювання за ступенем значущості для різних категорій працівників на підприємствах електроенергетики (с. 103-107), що, на відміну від існуючих, ґрунтується на використанні статистичної різниці в оцінках середніх рангів різноманітних видів стимулювання для таких категорій працівників, як кваліфіковані робітники, фахівці та керівники, і дозволяє врахувати вагомість змінної – рангу, яка характеризує значущість методу стимулювання трудової діяльності, обумовлену тактичною й стратегічною необхідністю підвищення рівня мотивації персоналу на підприємствах;

науково-практичний підхід щодо визначення ступеня впливу стратегічних мотиваційних управлінських дій на рівень матеріального стимулювання на підприємствах електроенергетики (с. 131-143), який, на відміну від існуючих, базується на використанні ієрархічної структури пріоритетно-мотиваційної й векторно-стратегічної спрямованості підприємств, що дає можливість порівняти й виконати кількісну оцінку альтернативних варіантів рішення й побудувати альтернативні варіації зміни рівня матеріального стимулювання у системі мотивації на підприємствах електроенергетики;

механізм матеріального стимулювання у системі мотивації на підприємствах електроенергетики (с. 143-157), який, на відміну від існуючих, базується на стратегічних параметрах та альтернативних напрямках розвитку

матеріального стимулювання у системі мотивації, що дає можливість за допомогою використання результатів оцінок ступеня значущості доміантних методів мотивації та ефективності важелів зменшити деструктивний прояв системних факторів мотиваційного впливу на рівень матеріального стимулювання трудової діяльності.

Викладені та обґрунтовані в дисертації нові теоретичні положення та практичні рекомендації отримані дисертантом на основі оригінального авторського підходу до вирішення актуальної науково-практичної проблеми – удосконалення матеріального стимулювання у системі мотивації на підприємствах електроенергетики – містять елементи науково обґрунтованої новизни, що викликає беззаперечний інтерес.

Теоретичне значення та практична цінність одержаних автором наукових результатів

Узагальнення та розвиток теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо удосконалення матеріального стимулювання у системі мотивації на підприємствах електроенергетики в умовах сучасного економічного розвитку дають право зробити висновок про важливе наукове значення дисертаційної роботи. Результати дослідження, які становлять новизну, доведено до конкретних методичних і практичних рекомендацій.

Запропоновані в дисертації висновки та рекомендації мають прикладний характер і впроваджено в роботу ОЕП «ГРІФРЕ» (довідка про впровадження № 423-а від 25.09.2017 р.), АК «Харківобленерго» (довідка про впровадження № 104/08 від 01.09.2017 р.). Результати дослідження використовуються в діяльності Інституту проблем моделювання в енергетиці ім. Г.Є. Пухова НАН України (довідка про впровадження № 225/01-1-297 від 13.09.2017 р.) та Інституту економіки промисловості НАН України (довідка про впровадження № 127/к-62 від 26.09.2017р.).

Дисертаційна робота є результатом самостійних наукових досліджень

автора. Сформульовані й обґрунтовані в дисертаційній роботі наукові положення, розробки, висновки і рекомендації отримано автором самостійно на основі проведеного дослідження на підприємствах електроенергетики. Аналітична частина роботи виконана на основі обробки статистичних даних, даних бухгалтерської і фінансової звітності підприємств.

Теоретичне значення та практична цінність одержаних автором результатів підтверджується їх апробацією на 13 науково-практичних міжнародних та вітчизняних конференціях.

Стиль та мова викладення результатів дослідження

Дисертаційна робота характеризується науковим стилем викладання. Розділи та підрозділи дисертації представлено у логічному зв'язку і послідовності. Викладені результати достатньо повно обґрунтовано та аргументовано. Зміст дисертації відповідає спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків, рекомендацій

За результатами дослідження опубліковано 26 наукових праць, в тому числі: 3 статті – у колективних монографіях; 10 статей – у наукових фахових виданнях, з яких 4 статті – у наукових фахових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 13 тезисів доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 7,32 ум.-друк. арк., з яких особисто здобувачеві належить 7,06 ум.-друк. арк. Публікації повністю відображають зміст, основні положення та наукову новизну дисертаційної роботи.

Автореферат достатньо повно відображає зміст дисертаційної роботи. В авторефераті в стислій формі розкрито всі основні наукові результати, які отримано в процесі дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та

рекомендації щодо використання результатів дослідження у практичній діяльності.

Дискусійні питання та зауваження до змісту дисертаційної роботи

Незважаючи на позитивні риси, слід виділити декілька зауважень до дисертаційної роботи:

1. На с. 60 автором представлено рис. 1.13, де визначено такі види методів оцінки матеріального стимулювання у системі мотивації на підприємстві як кількісні, якісні та комбіновані. Необхідно було б більш детально охарактеризувати визначені методи оцінки з точки зору практичного застосування на вітчизняних підприємствах, що дозволило б керівництву розробити нові мотиваційні інструменти для результативного впровадження змін у системі матеріального стимулювання.

2. У другому розділі роботи автором у якості факторних ознак впливу на величину рангів методів стимулювання трудової діяльності було обрано змінні, які характеризують: приналежність до певної вікової групи, рівень освіти, проходження різних форм підвищення кваліфікації, кількість підлеглих. Потребує додаткового пояснення вибір зазначених факторів (с. 120-126).

3. У підрозділі 3.1 визначено ієрархію стратегічних альтернатив управлінських впливів на рівень матеріального стимулювання на підприємствах електроенергетики. Але потребує додаткового пояснення зміст отриманих значень й векторна спрямованість використання визначеної загальної пріоритетності альтернативної варіації стратегічних мотиваційних управлінських впливів на рівень матеріального стимулювання на підприємствах електроенергетики (с.131-143).

4. Обґрунтування автором провідної ролі діагностики потреб персоналу в контексті реалізації механізму розробки комплексної програми організаційно-економічних заходів щодо мотивації праці персоналу на підприємствах електроенергетики (рис. 3.9 с. 153) заслуговує на певний науковий інтерес.

Безперечно, вірною є точка зору дисертанта щодо наявності економічного змісту потреб, але вона, на жаль, не підкріплена конкретними доведеннями.

5. Потребує пояснень вибір критеріїв конкурентоспроможності системи матеріального стимулювання на підприємствах електроенергетики як зв'язок результативності праці з трудовою винагородою; конкурентоспроможність заробітної плати; повнота реалізації прав власності на робочу силу; ступінь збалансованості економічної влади, можливості впливу окремих учасників процесу матеріального стимулювання на процеси розподілу (с. 162-169).

Разом із тим зазначені зауваження не носять принципового характеру та не знижують загальної високої оцінки дисертації Костіна Д.Ю., а лише підтверджують важливість і складність теми наукового дослідження.

Відповідність роботи встановленим вимогам до кандидатських дисертацій

Представлена на відгук дисертаційна робота є завершеною науковою працею, яка виконана на актуальну тему. Отримані результати та висновки мають наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення, роблять безперечний внесок в теорію та практику удосконалення матеріального стимулювання у системі мотивації на підприємствах електроенергетики. Дослідження виконано на високому науковому рівні, матеріал викладено чітко й обґрунтовано з вмілим використанням графічного підходу до викладення, що значно полегшує сприйняття матеріалу. Усі положення, результати і висновки чітко аргументовані. Впровадження результатів дисертаційної роботи підтверджено документально, про що свідчать довідки про впровадження, які наведено у додатках до дисертації. Опубліковані праці та автореферат відображають основні положення дисертації. Основні результати дослідження апробовано та схвалено на достатній кількості науково-практичних конференцій різного рівня.

Все перелічене дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота Костіна Дмитра Юрійович на тему «Удосконалення матеріального стимулювання у системі мотивації на підприємствах електроенергетики» відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 чинного «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами), а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри управління та адміністрування

Харківського національного університету

імені В. Н. Каразіна

Міністерства освіти і науки України

[Handwritten signature]

О. С. Пархоменко

Підпис
Начальник
кадрів

[Handwritten signature]

Спеціалізована вчена рада К 61.08.05
Українська інженерно-педагогічна асоціація
Вх. № 106-10/03
" 19 " 01 2018 р.

*Членкиня секретар спеціалізованої
вченої ради К 61.08.05*

[Handwritten signature] Чоботар В. І.